

Alppila Seuran ja Kumppanuustalo Hannan muisteluilta 23.8.

Tiedäthän Sturen- ja Porvoonkadun kulmauksen kauniin, punatiilisen rakennuksen, jonka pihaa kiertää villiviinin peittämä muuri? Vanhastaan talo tunnetaan Sedmigradskyn pientenlastenkouluna, 1960–80 -luvulta kaupungin päiväkotina ja sittemmin ranskalaisena kouluna (L'ecole Jules Verne). Vuonna 2005 talossa aloitti Kumppanuustalo Hanna, joka tarjoaa mm. toimintaa asukkaille ja tiloja järjestöille.

Päästyään toimimaan tässä hienossa paikassa Kumppanuustalo Hannan puitteissa Alppila Seura kiinnostui sekä talon että koko alueen historiasta uudella tavalla. Perustettiin Hannan ja Seuran yhteinen historiatyöryhmä. Pienestä alusta toiminta on alkanut kasvaa. Ryhmä on kokoontunut muisteluiltoihin, ja nyt Mia Kunnaskari on aloittanut selvitystyön talon historiasta. Kuva-aineistoa historiikkiin kokoaa Vesa Sorjonen.

Ensimmäisessä muisteluillalla 24.11.2005 Pauli Hartzell (Kirstarin Jengi, Stadin Slangi ry) muisteli kouluaikojaan 1930-luvulla ja Hilikka Kuusinen oli koonnut näyttelyn vanhoista valokuvista. Toisessa illassa 3.10.2006 Pirjo Timonen-Hakala muisteli aikaa 1920-luvun lopulta, jolloin hänen perheensä asui talossa talonmiehen asunnossa. Kolmannessa illassa 15.5.2007 muisteltiin talon eri vaiheita ja suunniteltiin historiikin tekoa. Neljäntenä iltaan 23.8.07 vieraaksi saapui nykyisin Sveitsissä asuva Brita Kunz (os. Nyren), joka kävi pientenlastenkoulua sotavuosina 1939–1943. Myös hänen viisi vuotta vanhempi isoveljensä on käynyt samaa koulua, ja sisarukset ovat yhdessä muistelleet lapsuusaikojaa.

Koulunkäyntiä sota-aikaan

Sedmigradskyn pientenlastenkoulua kävivät alle kansakouluikäiset eli 3–6 -vuotiaat. Nykytermein koulua voisi kutsua leikkikouluksi. Luokka-asteita oli kaksi, ja lukujärjestykseen kuului paljon askartelua ja leikkiä. Britan ensimmäisenä kouluvuonna syttyi sota, ja koulunkäynti oli siksi pirstaleista. Nyrenit olivat muuttaneet Kaarlenkadulle 1938, ja Britan ensimmäinen kouluvuosi alkoi syksyllä 1939. Sodan syttyessä marraskuussa perhe muutti Pakilaan sukulaisten luo ja oli siellä maaliskuulle saakka. Monet muut lapset evakuoitiin maalle, mutta koska isä-Nyren työskenteli elintarvikealan palveluksessa, perhe pysyi Helsingissä.

Pommituksista Brita muistaa muun muassa olleensa kerran Brahen ulkoilupistossa, kun lentokoneesta pudotettiin pommi. Hälytystä ei tullut ja raitiovaunukin kulki. Hänen veljensä muistaa vastaavan tapauksen, ja sisarukset ovat arvelleet hälytysten tulleen joskus myöhässä. Yleensä pommitukset tapahtuivat öiseen aikaan, mutta oli niitä päivälläkin. Koululla pommisuojaus toimi alakerroksen ahdas ”vinkkelikellari”.

Keväällä 1940 perhe muutti Torkkelinkadulle ja keväällä 1942 Vaasankadulle, missä perheen isä toimi työnsä ohella talonmiehenä. Vaasankadulta Brita muistaa kävelleensä kouluun jo yksin, ja kysyneensä äidiltä mitä tehdä, jos tulee ilmahälytys. Ohjeena oli juosta toisten perään, sinne minne muutkin suojautuvat. Brita muistaa seisevänsä joskus jossakin rappukäytävässä ja usein porttikäytävissä. Pommitusten vuoksi kotona piti toisinaan nukkua varmuuden vuoksi vaatteet päällä, saappaat sängyn vieressä.

Brita arvelee, että lapsi ei vaaraa ymmärtänyt, vaan sopeutui siihen ja ajatteli että kuuluu elää näin, vakavasti. Kun rauha tuli, Brita kysyi äidiltä ”mitä se tarkoittaa”. Hän muistaa vaistonneensa, että se on jotain hyvää, koska ihmiset olivat toisennäköisiä, helpottuneita.

”Me oltiin kilttejä lapsia”

Pientenlastenkoulussa oli oma järjestys ja säännöt, ja niitä noudatettiin. Paljoa ei ”stora mamin”, ”lilla mamin” ja tätien tarvinnut komentaa, sillä lapset tottelivat. ”Me oltiin niin kilttejä lapsia”, totesi Brita. Ehkä siksi mieleen onkin jäänyt, kuinka kerran eräs poika sai valtavan raivokohtauksen. Hänet vietiin koulun yläkerran pikkuhuoneeseen ja painettiin siellä olleeseen sänkyyn, kunnes hän rauhoittui.

Koulujärjestykseen kuuluivat mm. päiväunet. Vanhan huonejärjestyksen mukaisesti nykyinen eteis- ja buffetitila oli avoin, ja lattialla oli suuri pyöreä kuvio. Peitteet levitettiin sen ympärille, ja sitten asetettiin tunniksi päivälevolle. Levon jälkeen jokainen pisti peitteensä omaan lokerikkoon. Koulussa ulkoiltiin paljon. Brita on miettinyt, että ulkoiluvaatteet ovat varmaankin olleet koululta, sillä valokuvissa lapsilla on samoja vaatteita.

Leikkejä ja askarteluja

Britan äiti on säilyttänyt ison pinon koulumuistoja, askarteluja ja käsitöitä, ja aikanaan Britan lapsenlapset saavat ne itselleen. Lehdistä ja tuotepakkauksista leikattiin talteen kauniita kuvia ja kuvioita. Tuttua oli myös pahviompelu ja lankojen pujottelu vohvelikankaaseen. Nykyinen muotimateriaali pahvinaru oli sota-aikaan paljon käytössä. Britalla on tallessa myös kiiltokuvia.

Koulussa oli leikkikoti, eli lasten mittojen mukaan rakennettu kotinurkkaus. Brita muistaa haaveilleensa kovasti sinne pääsystä, mutta muistaa vain yhden kerran. Silloinkin aika oli kovin lyhyt, joten leikin ilosta ei tullut mitään.

Muusta koulutoiminnasta mieleen ovat jääneet tietenkin juhlat. Sedmigradskyn pientenlastenkouluissa on ollut tapana järjestää kevätjuhla, muistaa Sedmigradskyä lokakuussa tämän syntymäpäivänä, järjestää Lucia-juhla ja tietenkin joulujuhla. Sota-aikana pimennysmääräysten vuoksi joulujuhlaa ei voitu pitää aina normaalisti niin, että vanhemmat olisivat saapuneet iltajuhlaan. Tilalla pidettiin päiväsaikaan pikkujoulujuhla lapsille. Joulupukki kävi ja lahjoja oli kahdenlaisia: vesivärit tai guttaperkka-nukke. Brita toivoi joka vuosi nukkea, mutta sai aina vesivärit.

Eräänä vuonna, todennäköisesti 1940, lapset olivat seuraamassa kynttilöiden valamista. Brita muistaa, että näytettiin kynttilöiden ”stiiippaamista”, ja olisi halunnut itsekin stiiipata, mutta sai vain katsoa. Koulun päiväkirja mainitsee, että kynttilöitä valettiin 80 kappaletta ja ne lähetettiin avuksi saaristo- ja rajaseuduille. Yksi toki sytytettiin joulukuuselle ja yksi ”vanhalleherralle”.

Samettisoppaa ja hopeateetä

Sedmigradskyn pientenlastenkouluissa ruokailtiin päivittäin pientä korvausta vastaan, ja vähävaraisimmat saivat aterian ilmaiseksi. Brita ei muista ruokailuja muuten, mutta hänelle on jäänyt mieleen hopeatee, mikä oli hienosta nimestään huolimatta vain keitettyä vettä sokerin ja maidon kanssa. Veli muistaa myös samettisopan, joka sekin omasi elegantin nimen, mutta koostui vedestä, jauhoista, maidosta ja suolasta.

Koulun vuosikertomusten mukaan vaikeinakin aikoina ruokailu saatiin järjestettyä, vaikka aina ei saatu esimerkiksi vitamiinilisän sisältänyttä ”osloamiaista”. Kirjat kertovat, että keväällä 1941 koulussa syötiin kahdesti viikossa velliä tai puuroa, kolmesti soppaa ja kerran silakka-, kaali- tai makaronilaatikkoa (kouluviikko kun oli kuusipäiväinen). Leipä piti yleensä tuoda kotoa.

Vielä niihin aikoihin, kun Brita aloitti koulun, tarttuvat lastentaudit kiusasivat pikkuisia usein, ja

joskus koulu oli niiden takia suljettuna. Harmeihin lukeutuivat mm. kurkkumätä, hinkuyskä, keltatauti ja erilaiset rokot sikotaudista tulirokkoon. 28.4.1941 järjestettiin vanhempainilta, jossa terveydenhoitaja E. Öhman terveysvirastosta kertoi tarttuvista taudeista ja kurkkumätärokotuksesta, ja illan jälkeen 38 lasta otti vapaaehtoisen rokotteen. Yleisesti ottaen koululaisten terveystilanne oli joko hyvä tai kohtalainen, ja sillä aikaa kun oma koululääkäri tri Enkvist oli kutsuttu palvelukseen, tarvittaessa kävi kaupungin lastentarhalääkäri tri Kivikataja.

Tule mukaan!

Oli todella mielenkiintoista kuulla Brita Kunzin muistelmia, nähdä hänen tekemiään askarteluja ja miettiä miltä talo ympäristöineen on sota-aikaan näyttänyt. Historiatyöryhmä kutsuukin kaikki kiinnostuneet mukaan! Kuulisimme mielellämme taloon liittyviä muistoja, ja ehdotukset ryhmän toiminnan suhteen ovat tervetulleita. Voit lähettää ryhmälle sähköpostia osoitteeseen alppilanhistoriikki@gmail.com. Yhteyshenkilö on Hilikka Kuusinen, ja hänet tavoittaa numerosta 050-3227 267. Tapahtumista ilmoitetaan mm. Alppilänetissä, os. www.alppila.net.

Teksti: Mia Kunnaskari